

Βρυξέλλες, 29.5.2019
COM(2019) 261 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**Γνώμη της Επιτροπής σχετικά με την αίτηση προσχώρησης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης
στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

{SWD(2019) 222 final}

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Γνώμη της Επιτροπής σχετικά με την αίτηση προσχώρησης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α) Αίτηση προσχώρησης

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη υπέβαλε την αίτησή της για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 15η Φεβρουαρίου 2016. Εν συνεχεία, στις 20 Σεπτεμβρίου 2016, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει τη γνώμη της σχετικά με την εν λόγω αίτηση. Αυτό συνάδει με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 49 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο ορίζει ότι *«κάθε ευρωπαϊκό κράτος το οποίο σέβεται τις αξίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 και δεσμεύεται να τις προάγει, μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται για την αίτηση αυτή. Το αιτούν κράτος απευθύνει την αίτησή του στο Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει ομόφωνα, αφού ζητήσει τη γνώμη της Επιτροπής και μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών από τα οποία απαρτίζεται. Λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια επιλεξιμότητας που συμφωνεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο»*.

Το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρει ότι *«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών»*.

Τούτο είναι το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου η Επιτροπή υποβάλλει την παρούσα γνώμη.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα του Ιουνίου 2000 αναγνώρισε ότι οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων που συμμετέχουν στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης είναι «δυνάμει υποψήφιος» για προσχώρηση στην ΕΕ. Η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών αυτών επιβεβαιώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης του Ιουνίου 2003, το οποίο ενέκρινε το «Θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης για τα Δυτικά Βαλκάνια». Το θεματολόγιο αυτό εξακολουθεί να αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της ΕΕ έναντι της περιοχής αυτής.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2006 ανανέωσε τη δέσμευση της ΕΕ *«ότι το μέλλον των Δυτικών Βαλκανίων είναι στην Ευρωπαϊκή Ένωση»* και επανέλαβε ότι *«η πρόοδος κάθε χώρας στην πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση εξαρτάται από τις προσπάθειές της να συμμορφωθεί προς τα κριτήρια της Κοπεγχάγης και τις προϋποθέσεις της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Οι ικανοποιητικές επιδόσεις μιας χώρας στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων της δυνάμει της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΑΑ),*

συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που αφορούν το εμπόριο, συνιστούν για την ΕΕ ουσιώδη παράγοντα προκειμένου να εξετάσει οποιαδήποτε αίτηση προσχώρησης».

Στη στρατηγική του Φεβρουαρίου 2018 για τα Δυτικά Βαλκάνια¹, η Επιτροπή δήλωσε ότι «με συνεχή προσπάθεια και δέσμευση, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα μπορούσε να αποκτήσει καθεστώς υποψήφιας για προσχώρηση χώρας». Στη διάσκεψη κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Σόφια τον Μάιο του 2018, οι ηγέτες της ΕΕ επιβεβαίωσαν εκ νέου την αμέριστη υποστήριξή τους στην ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων, και οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων εξέφρασαν εκ νέου την προσήλωσή τους σε αυτήν την προοπτική ως σταθερή στρατηγική επιλογή τους. Οι ηγέτες της ΕΕ συμφώνησαν σχετικά με τη δήλωση της Σόφιας και το θεματολόγιο προτεραιοτήτων της Σόφιας², στα οποία περιγράφονται νέα μέτρα για την ενίσχυση της συνεργασίας με την περιοχή σε κύριους τομείς όπως η ασφάλεια, το κράτος δικαίου και η μετανάστευση.

Στην παρούσα γνώμη, η Επιτροπή αξιολογεί την αίτηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης με βάση την ικανότητα της χώρας να εκπληρώσει τα κριτήρια που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993, καθώς και της Μαδρίτης το 1995, ιδίως όσον αφορά τη διοικητική ικανότητα της χώρας και τους όρους της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης. Στη γνώμη λαμβάνονται επίσης υπόψη οι επιδόσεις της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης όσον αφορά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει δυνάμει της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) που άρχισε να ισχύει την 1η Ιουνίου 2015.

Τον Ιούνιο του 1993, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι:

«Η προσχώρηση θα πραγματοποιηθεί από τη στιγμή που μια συνδεδεμένη χώρα θα είναι ικανή να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους δηλαδή εφόσον πληροί τις απαιτούμενες οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις.

Για τη συμμετοχή απαιτούνται τα εξής:

- Η υποψήφια χώρα να έχει επιτύχει τη σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων·*
- Η ύπαρξη λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς, καθώς και η ικανότητα αντιμετώπισης της ανταγωνιστικής πίεσης και των δυνάμεων της αγοράς στα πλαίσια της Ένωσης·*
- Η ικανότητα των υποψηφίων να αναλάβουν τις υποχρεώσεις του μέλους μεταξύ των οποίων και την υιοθέτηση των στόχων της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης».*

Τον Δεκέμβριο του 1995, στη Μαδρίτη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναφέρθηκε στην ανάγκη «να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις προοδευτικής και αρμονικής ένταξης αυτών των κρατών [που υποβάλλουν αίτηση προσχώρησης], ιδίως χάρη στην ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς, στην προσαρμογή των διοικητικών τους δομών και στη δημιουργία ενός σταθερού οικονομικού και νομισματικού περιβάλλοντος».

Τον Δεκέμβριο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε ότι «η στρατηγική διεύρυνσης, που στηρίζεται στην εμπέδωση, την εκπλήρωση προϋποθέσεων, και την

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0065&from=EN>

² https://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf

επικοινωνία, εν συνδυασμό προς την ικανότητα της ΕΕ να ενσωματώνει νέα μέλη, συνιστά τη βάση για μια νέα ομοφωνία όσον αφορά τη διεύρυνση».

Για τα Δυτικά Βαλκάνια, το Συμβούλιο καθόρισε στις 31 Μαΐου 1999 τους ειδικούς όρους της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΔΣΣ). Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία και η περιφερειακή συνεργασία. Οι όροι αυτοί ενσωματώνονται ως θεμελιώδες στοιχείο στη ΣΣΣ.

Η παρούσα γνώμη εκπονήθηκε με μέθοδο παρόμοια με εκείνη που εφαρμόστηκε σε προηγούμενες γνώμες της Επιτροπής. Στο πλαίσιο ερωτηματολογίου και συμπληρωματικών ερωτήσεων, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έλαβε συνολικά 3 897 ερωτήσεις που καλύπτουν όλες τις πολιτικές της ΕΕ. Η χώρα χρειάστηκε 14 μήνες για να απαντήσει στις αρχικές 3 242 ερωτήσεις και 8 μήνες για να απαντήσει στις 655 συμπληρωματικές ερωτήσεις. Παρά τη θέσπιση μηχανισμού συντονισμού για θέματα της ΕΕ, οι αρχές δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν επί των απαντήσεων που θα υπέβαλαν σε 22 ερωτήσεις: μία για τα πολιτικά κριτήρια, τέσσερις για την περιφερειακή πολιτική και 17 για τις εκπαιδευτικές πολιτικές.

Η Επιτροπή διοργάνωσε πολυάριθμες αποστολές εμπειρογνομόνων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς που καλύπτονται από τα πολιτικά κριτήρια. Η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη τις παρατηρήσεις που έλαβε στο πλαίσιο διαβουλεύσεων που πραγματοποίησε με ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, διεθνείς οργανώσεις και κράτη μέλη της ΕΕ. Η προσέγγιση αυτή επέτρεψε στην Επιτροπή να αξιολογήσει τη διοικητική ικανότητα των θεσμικών οργάνων της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και τον τρόπο εφαρμογής της νομοθεσίας. Επίσης, συνέβαλε στον καλύτερο προσδιορισμό των προκλήσεων και των προτεραιοτήτων που εναπομένουν για μελλοντική δράση. Στην παρούσα γνώμη και στην αναλυτική έκθεση που τη συνοδεύει, η Επιτροπή ανέλυσε την τρέχουσα κατάσταση και παρείχε κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Η λεπτομερής ανάλυση στην οποία βασίζεται η παρούσα γνώμη περιλαμβάνεται στην *αναλυτική συνοδευτική έκθεση της γνώμης σχετικά με την αίτηση προσχώρησης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Η αναλυτική έκθεση παρέχει αρχικές εκτιμήσεις των επιπτώσεων που θα έχει η μελλοντική προσχώρηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης σε ορισμένους βασικούς τομείς πολιτικής. Η Επιτροπή θα παράσχει λεπτομερέστερες εκτιμήσεις των επιπτώσεων στους εν λόγω τομείς πολιτικής σε μεταγενέστερα στάδια της προενταξιακής διαδικασίας. Επιπλέον, μια συνθήκη προσχώρησης της ΕΕ για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα απαιτήσει την τεχνική προσαρμογή των θεσμικών οργάνων της ΕΕ υπό το πρίσμα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

β) Οι σχέσεις της ΕΕ με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Οι σχέσεις της ΕΕ με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη συσφίχθηκαν και εντάθηκαν μετά την υπογραφή της Γενικής Συμφωνίας Πλαισίου για την Ειρήνη στο Ντέιτον/Παρίσι το 1995.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συμμετέχει στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης και από το 2010 οι πολίτες της απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης για ταξίδια σε χώρες του Σένγκεν. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ισχύει από το 2015. Το 2016 η χώρα υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ.

Η **Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης** μεταξύ της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της ΕΕ υπεγράφη στις 16 Ιουνίου 2008 στο Λουξεμβούργο μαζί με **ενδιάμεση συμφωνία**, η οποία από την 1η Ιουλίου 2008 ρυθμίζει το εμπόριο και τα συναφή με το εμπόριο θέματα.

Τον Δεκέμβριο του 2014, το Συμβούλιο συμφώνησε σε μια ανανεωμένη προσέγγιση έναντι της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και κάλεσε την Ύπατη Εκπρόσωπο της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας/Αντιπρόεδρο της Επιτροπής και τον αρμόδιο Επίτροπο για θέματα πολιτικής γειτονίας και τις διαπραγματεύσεις για τη διεύρυνση, να συνεργαστούν με τους πολιτικούς ηγέτες προκειμένου να διασφαλίσουν την ανέκκλητη δέσμευσή τους να προβούν σε μεταρρυθμίσεις με σκοπό την προσχώρηση στην ΕΕ. Μετά τη συμφωνία, κατόπιν γραπτής δέσμευσης της Προεδρίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, την υπογραφή της από τους ηγέτες των 14 κοινοβουλευτικών κομμάτων και την έγκρισή της από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση, το Συμβούλιο συμφώνησε να τεθεί σε ισχύ η ΣΣΣ, η οποία άρχισε να ισχύει την 1η Ιουνίου 2015. Με την έναρξη ισχύος της ΣΣΣ, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη άνοιξε νέο κεφάλαιο στις σχέσεις της με την ΕΕ και επιβεβαίωσε τη δέσμευσή της να επιδιώξει την προσχώρηση στην ΕΕ. Η ΣΣΣ παρέχει ένα πλαίσιο αμοιβαίων δεσμεύσεων επί ευρέος φάσματος πολιτικών, εμπορικών και οικονομικών ζητημάτων, καθώς και τη νομική βάση για τον επισημοποιημένο πολιτικό διάλογο.

Η ΕΕ παρέχει καθοδήγηση στη χώρα σχετικά με τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες όσον αφορά την πορεία ένταξής της στην ΕΕ. Ο πολιτικός διάλογος μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης διεξάγεται από το 2009 στο πλαίσιο της ενδιάμεσης συμφωνίας και από το 2015 στο πλαίσιο της ΣΣΣ³. Ο πολιτικός διάλογος σχετικά με το κράτος δικαίου διεξάγεται από το 2011 στο πλαίσιο του «διαρθρωμένου διαλόγου για τη δικαιοσύνη» και από το 2016 στο πλαίσιο της υποεπιτροπής «Δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια» της ΣΣΣ. Μια ειδική ομάδα για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης συνεδριάζει επίσης από το 2017.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει αναπτύξει τις κατάλληλες διοικητικές ικανότητες για να διασφαλίσει την εφαρμογή των διατάξεων της ΣΣΣ, ιδίως όσον αφορά την ομαλή λειτουργία του Συμβουλίου Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, της Επιτροπής Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και των τομεακών υποεπιτροπών. Το πρωτόκολλο για την προσαρμογή της ΣΣΣ ώστε να ληφθεί υπόψη η προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ τέθηκε σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 2017, έχοντας ήδη εφαρμοστεί προσωρινά από την 1η Φεβρουαρίου 2017.

Ωστόσο, για να εκπληρώσει τις νομικές υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της συμφωνίας, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να διασφαλίσει τη λειτουργία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και να καταρτίσει εθνικό πρόγραμμα για την υιοθέτηση του κεκτημένου της ΕΕ.

Η κοινοβουλευτική διάσταση της ΣΣΣ δεν λειτουργεί σωστά. Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Σταθεροποίησης και Σύνδεσης συστάθηκε τον Νοέμβριο του 2015 ως μέρος των οργάνων της ΣΣΣ, αλλά δεν κατόρθωσε να εγκρίνει τον εσωτερικό της κανονισμό, λόγω της επιμονής ορισμένων αντιπροσώπων από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη να συμπεριληφθούν διατάξεις σχετικά με την ψηφοφορία βάσει εθνοτικών κριτηρίων, τα οποία δεν συνάδουν με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Παρά ταύτα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συζητά τακτικά και εγκρίνει ψηφίσματα σχετικά με την κατάσταση και τις εξελίξεις όσον αφορά την πορεία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης προς την ΕΕ.

³ Ο πολιτικός διάλογος μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο των τομεακών υποεπιτροπών που αφορούν: το εμπόριο, τη βιομηχανία, τα τελωνεία και τη φορολογία· τη γεωργία και την αλιεία· την εσωτερική αγορά και τον ανταγωνισμό· οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις και στατιστικά στοιχεία· την καινοτομία, την κοινωνία της πληροφορίας και την κοινωνική πολιτική· τις μεταφορές, το περιβάλλον, την ενέργεια και την περιφερειακή ανάπτυξη· τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συμμετέχει σε οικονομικό διάλογο με την Επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΕ. Κάθε χρόνο η χώρα υποβάλλει στην Επιτροπή μεσοπρόθεσμο **πρόγραμμα οικονομικής μεταρρύθμισης** (ΠΟΜ), στο οποίο καθορίζονται τα σχέδια για την ενίσχυση της μακροδημοσιονομικής σταθερότητας και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών εμποδίων στην ανάπτυξη. Με βάση το ΠΟΜ, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συνεδριάζει κάθε χρόνο με την Επιτροπή, τα κράτη μέλη της ΕΕ και όλες τις άλλες χώρες διεύρυνσης στο πλαίσιο του οικονομικού και δημοσιονομικού διαλόγου. Ο διάλογος για την οικονομική διακυβέρνηση αποσκοπεί στην προετοιμασία της χώρας για τη μελλοντική της συμμετοχή στον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Την περίοδο 2015-2018, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δρομολόγησε ένα φιλόδοξο «πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων» για να δημιουργήσει ξανά ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης. Παρόλο που εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις, οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν συνέβαλαν στη βελτίωση των οικονομικών δεικτών και της μακροοικονομικής κατάστασης, π.χ. στην ισοσκέλιση των δημόσιων οικονομικών και σε σταθερή οικονομική ανάπτυξη. Οι κυβερνήσεις όλων των επιπέδων στη χώρα πρέπει να συμφωνήσουν και να εφαρμόσουν μια νέα δέσμη κοινωνικοοικονομικών μεταρρυθμιστικών μέτρων τα οποία θα συνάδουν πλήρως με το ΠΟΜ και τις από κοινού συμφωνηθείσες πολιτικές κατευθύνσεις.

Μετά από απόφαση του Συμβουλίου, από τον Νοέμβριο του 2010 οι πολίτες της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης **απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης** για ταξίδια στον χώρο Σένγκεν. Η απόφαση αυτή βασίστηκε στην ουσιαστική πρόοδο που σημειώθηκε στους τομείς της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας και στην εκπλήρωση των 174 ειδικών όρων που καθορίζονται στον χάρτη πορείας για την ελευθέρωση του καθεστώτος των θεωρήσεων, όπως π.χ. η καθιέρωση βιομετρικών διαβατηρίων. Η Επιτροπή παρακολουθεί και υποβάλλει τακτικά εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή της. Τον Δεκέμβριο του 2018, η Επιτροπή εξέδωσε τη δεύτερη έκθεσή της στο πλαίσιο του μηχανισμού αναστολής των θεωρήσεων⁴. Συνολικά, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη εξακολουθεί να εκπληρώνει όλα τα κριτήρια αξιολόγησης για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη επικύρωσε τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας τον Σεπτέμβριο του 2006, τη συμφωνία για τον Κοινό Ευρωπαϊκό Αεροπορικό Χώρο, τον Ιούλιο του 2007, και τη Συνθήκη για την ίδρυση Κοινότητας Μεταφορών τον Απρίλιο του 2018.

Η ΣΣΣ και η ενδιάμεση συμφωνία της, που εφαρμόζεται από το 2008, επέτρεψαν την προοδευτική ελευθέρωση του **εμπορίου** και την αμοιβαία αδασμολόγητη πρόσβαση για τα περισσότερα αγαθά. Από το 2000, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη επωφελείται επίσης από τα «αυτόνομα εμπορικά μέτρα». Το 2007 η Βοσνία-Ερζεγοβίνη προσχώρησε στη Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA). Οι διαπραγματεύσεις για την προσχώρησή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου βρίσκονται στο τελικό στάδιο. Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και ακολουθούν οι χώρες της CEFTA. Ο βαθμός εμπορικής ολοκλήρωσής της με την ΕΕ είναι υψηλός. Το 2017, το 61 % των εισαγωγών της χώρας, αξίας 5,6 δισ. EUR, προήλθε από την ΕΕ (12 % από τη CEFTA). Από τις εξαγωγές της χώρας, το 71 % κατευθύνθηκε στην ΕΕ (15 % στη CEFTA). Το 2017 το εμπορικό έλλειμμα της χώρας με την ΕΕ ανήλθε σε 1,7 δισ. EUR.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0856&from=EN>

Η ΕΕ διαθέτει σημαντικούς πόρους στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη στο πλαίσιο της **κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας** και της **κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας**. Από το 2002 έως το 2011, το Συμβούλιο διόρισε τον Διεθνή Ύπατο Εκπρόσωπο ως ειδικό εντεταλμένο της ΕΕ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (ΕΕΕΕ). Από το 2011, η ενισχυμένη παρουσία που εξασφαλίζεται από το κοινό γραφείο του ειδικού εντεταλμένου της ΕΕ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και την αντιπροσωπεία της ΕΕ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη συμβάλλει καθοριστικά στη μετάδοση των προτεραιοτήτων της ΕΕ στους πολίτες της χώρας και στην υλοποίηση των στόχων του θεματολογίου της ΕΕ σε βασικούς τομείς. Από τον Δεκέμβριο του 2004, η ΕΕ αναπτύσσει στη χώρα τη στρατιωτική επιχείρηση Althea της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (EUFOR), η οποία διαθέτει εκτελεστική εντολή για τη διασφάλιση ασφαλούς και σταθερού περιβάλλοντος στη χώρα. Από τον Σεπτέμβριο του 2015 ισχύει συμφωνία-πλαίσιο για τη συμμετοχή της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης σε επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ.

Η ΕΕ παρέχει στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη σημαντική **χρηματοδοτική βοήθεια** η οποία με την πάροδο των ετών επέτρεψε στη χώρα να ανακάμψει από τις καταστροφές που προκάλεσε ο πόλεμος και να ανακτήσει τη θέση της ως οικονομία που παρουσιάζει υστέρηση. Από το 1996 έως το 2000, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έλαβε χρηματοδοτική βοήθεια από την ΕΕ στο πλαίσιο των προγραμμάτων Phare και OBNOVA. Από το 2000 έως το 2007, ο κανονισμός CARDS προέβλεπε χρηματοδοτική στήριξη προσαρμοσμένη στις προτεραιότητες της ΔΣΣ⁵. Από το 2007, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη λαμβάνει βοήθεια από την ΕΕ κυρίως μέσω του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ). Την περίοδο 2007-2018, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έλαβε 1,5 δισ. EUR από την ΕΕ, εκ των οποίων 433 εκατ. EUR εκτιμάται ότι προήλθαν από περιφερειακά προγράμματα. Από το 2000, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων χορήγησε δάνεια ύψους 2,4 δισ. EUR για τη στήριξη έργων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Η αντιπροσωπεία της ΕΕ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι αρμόδια για την εφαρμογή της χρηματοδοτικής βοήθειας της ΕΕ μέσω άμεσης διαχείρισης, καθώς και για τον συντονισμό της βοήθειας με τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η εφαρμογή των προγραμμάτων ΜΠΒ I και ΜΠΒ II βρίσκεται σε εξέλιξη. Το ενδεικτικό έγγραφο στρατηγικής για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη για την περίοδο 2014-2017 αναθεωρήθηκε το 2018 ώστε να συμπεριλάβει διάφορους επιπλέον τομείς και να το παρατείνει έως το 2020⁶. Εφαρμόζονται τομεακές στρατηγικές για το περιβάλλον, την ενέργεια, τις μεταφορές και την αγροτική ανάπτυξη, οι οποίες επιτρέπουν την παροχή στήριξης από το ΜΠΒ στους εν λόγω τομείς. Η έγκριση εθνικών στρατηγικών, όπως για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και την απασχόληση, εξακολουθεί να αποτελεί βασική προϋπόθεση προκειμένου η Βοσνία-Ερζεγοβίνη να λάβει πλήρη χρηματοδότηση από το ΜΠΒ την περίοδο 2018-2020.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει διευρύνει σταδιακά τη συμμετοχή της σε **προγράμματα της ΕΕ**, τα οποία συγχρηματοδοτούνται εν μέρει από κονδύλια του ΜΠΒ. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συμμετέχει στα προγράμματα COSME, «Δημιουργική Ευρώπη», «Τελωνεία 2020», «Ευρώπη για τους πολίτες», Erasmus+, «Fiscalis 2020», «Ορίζων 2020», καθώς και στο «Τρίτο πρόγραμμα δράσης της Ένωσης στον τομέα της υγείας». Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συμμετέχει επίσης στο πρόγραμμα **INTERREG**.

⁵ Τα προγράμματα Phare, OBNOVA και CARDS ήταν χρηματοδοτικά μέσα για τη στήριξη της μετάβασης στη δημοκρατία και την οικονομία της αγοράς στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και στα Δυτικά Βαλκάνια.

⁶ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180817-revised-indicative-strategy-paper-2014-2020-for-bosnia-and-herzegovina.pdf>

B. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗΣ

1. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Η παρούσα αξιολόγηση βασίζεται στα κριτήρια της Κοπεγχάγης σχετικά με τη σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων, καθώς και στους όρους της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Ο πόλεμος που έπληξε τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη από το 1992 έως το 1995 άφησε πίσω του υλικές καταστροφές και απώλειες ανθρώπινων ζώων από τις οποίες η χώρα έπρεπε να ανακάμψει. Έκτοτε, η χώρα έχει ανοικοδομήσει τους θεσμούς της και την οικονομική υποδομή της και έχει προετοιμαστεί για να ακολουθήσει την πορεία της προσχώρησης στην ΕΕ. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι προσηλωμένη στον στόχο της προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως επαναλαμβάνεται σε πολλαπλές αποφάσεις της Προεδρίας, και εστιάζει ολοένα και περισσότερο τις νομοθετικές της προσπάθειες στην υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων ενόψει της προσχώρησης στην ΕΕ.

Όπως ορίζεται από το **Σύνταγμά** της, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος (Παράρτημα IV) της Γενικής Συμφωνίας Πλαισίου του Ντέιτον/των Παρισίων του 1995 για την Ειρήνη, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι κοινοβουλευτική δημοκρατία στην οποία οι εκτελεστικές εξουσίες ασκούνται από την Προεδρία και το Συμβούλιο Υπουργών, και οι νομοθετικές εξουσίες από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση. Το Σύνταγμα εγγυάται τις θεμελιώδεις αρχές ενός δημοκρατικού κράτους, συμπεριλαμβανομένου του κράτους δικαίου, των ελεύθερων εκλογών και της προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Το Σύνταγμα καθορίζει την εσωτερική δομή της χώρας δηλ. ενός κράτους που αποτελείται από δύο οντότητες, την Ομοσπονδία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης (η οποία αποτελείται από 10 καντόνια) και τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, καθώς και την περιφέρεια του Βρέσκο. Το προοίμιο του Συντάγματος αναφέρει ότι «οι Βόσνιοι, οι Κροάτες και οι Σέρβοι, ως λαοί που απαρτίζουν τη χώρα (μαζί με άλλους) και οι πολίτες της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης», καθορίζουν το Σύνταγμα. Η χώρα αντιμετωπίζει ορισμένα διαρθρωτικά προβλήματα που απορρέουν από το πολύπλοκο θεσμικό της πλαίσιο, σε συνδυασμό με διαδικασίες που συνδέονται με την εθνοτική καταγωγή και επηρεάζουν δυσμενώς τη λειτουργία της.

Οι αρμοδιότητες σε επίπεδο κράτους απαριθμούνται στο Σύνταγμα, το οποίο αποδίδει όλες τις άλλες εξουσίες στις οντότητες. Οι αρμοδιότητες σε επίπεδο κράτους περιλαμβάνουν επίσης εξουσίες που αποδίδονται ή αναλαμβάνονται σταδιακά από το κράτος βάσει συμβάσεων μεταβίβασης, σιωπηρών αρμοδιοτήτων και παραρτημάτων των ειρηνευτικών συμφωνιών, όπως προβλέπεται από το Σύνταγμα και επιβεβαιώνεται από το Συνταγματικό Δικαστήριο. Οι συχνές διαφορές σχετικά με την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ του κράτους και των φορέων επηρεάζουν την αποτελεσματική άσκηση αυτών και, ως εκ τούτου, την εναρμόνιση της νομοθεσίας με το κεκτημένο και την εφαρμογή της σε πολλά κεφάλαια. Για να αποτραπούν παρόμοιες συστηματικές διαφορές και να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του κεκτημένου, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να εξασφαλίσει την ασφάλεια δικαίου στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των επιπέδων διακυβέρνησης. Δεν υπάρχει διαδικασία που να προβλέπει την πρόληψη και αντιμετώπιση σε κρατικό επίπεδο παραβιάσεων του δικαίου της ΕΕ από άλλα επίπεδα διακυβέρνησης για τις οποίες η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνη στο σύνολό της.

Το Σύνταγμα περιέχει διατάξεις για την εθνοτική καταγωγή και την κατοικία, οι οποίες δεν συνάδουν με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι διατάξεις αυτές αφορούν τον διορισμό, τη σύνθεση και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων του αρχηγού του κράτους και των εκτελεστικών και νομοθετικών οργάνων, καθώς ορισμένα εκλογικά δικαιώματα προορίζονται για τους πολίτες που συνδέονται με τους λαούς που απαρτίζουν τη χώρα – τους Βόσνιους, τους Κροάτες και τους Σέρβους. Ως εκ τούτου, απαιτούνται σημαντικές πρόσθετες μεταρρυθμίσεις προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλοι οι πολίτες θα μπορούν να ασκούν αποτελεσματικά τα πολιτικά τους δικαιώματα, σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) στην υπόθεση *Sejdić-Finci*.

Η σύνθεση και η διαδικασία λήψης αποφάσεων πολλών διοικητικών οργάνων βασίζονται σε εθνοτικά κριτήρια, τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ. Τα δικαιώματα αρνησικυρίας βάσει εθνοτικής καταγωγής θα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν το έργο του Κοινοβουλίου και των νομοθετικών συνελεύσεων των οντοτήτων.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο για την ερμηνεία του Συντάγματος και η αρχή που αποφασίζει σε τελευταίο βαθμό για θέματα συγκρούσεων αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης. Περιλαμβάνει τρεις διεθνείς δικαστές από εννέα. Πολλές από τις αποφάσεις του δεν έχουν εκτελεστεί. Πρέπει να ενισχυθεί ο επαγγελματισμός και η ανεξαρτησία των δικαστών του Συνταγματικού Δικαστηρίου, αρχής γενομένης από τη βελτίωση των κριτηρίων επιλεξιμότητας και των διαδικασιών διορισμού τους. Το ζήτημα των διεθνών δικαστών του Συνταγματικού Δικαστηρίου πρέπει να αντιμετωπιστεί. Το Συνταγματικό Δικαστήριο πρέπει να είναι σε θέση να αναλάβει ενεργό και ανεξάρτητο ρόλο για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων αρμοδιοτήτων. Η νομιμότητά του πρέπει να αναγνωρίζεται από όλες τις αρχές, ώστε να εξασφαλίζεται η διαρκής συμμόρφωση με τις αποφάσεις του.

Με το παράρτημα Χ της ειρηνευτικής συμφωνίας του Ντέιτον συστάθηκε το Γραφείο του Διεθνούς Ύπατου Εκπροσώπου (OHR) ως αρχή που έχει την τελική αρμοδιότητα για την ερμηνεία της εφαρμογής του μη στρατιωτικού σκέλους της ειρηνευτικής συμφωνίας. Έκτοτε, στο Γραφείο του Ύπατου Εκπροσώπου ανατίθενται εκτεταμένες εξουσίες για τη θέσπιση νομοθεσίας και την απομάκρυνση των δημοσίων υπαλλήλων – γνωστές ως «εξουσίες της Βόννης» – που ασκήθηκαν για τελευταία φορά το 2011. Αυτή η εκτεταμένη διεθνής εποπτεία είναι κατ' αρχήν ασυμβίβαστη με την κυριαρχία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και, ως εκ τούτου, με την ιδιότητα του μέλους της ΕΕ. Από το 2008 βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία για το κλείσιμο του Γραφείου του Ύπατου Εκπροσώπου. Το αποτέλεσμα της εξαρτάται από μια σειρά προϋποθέσεων.

Το **Κοινοβούλιο** και οι λοιπές νομοθετικές συνελεύσεις θεσπίζουν νομοθεσία και ασκούν δημοκρατικό έλεγχο και εποπτεία επί της εκτελεστικής εξουσίας. Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι στη Βουλή των Λαών περιορίζεται βάσει της εθνοτικής καταγωγής και του τόπου κατοικίας, γεγονός που συνιστά παραβίαση των ευρωπαϊκών προτύπων. Το δικαίωμα αρνησικυρίας που ασκείται για λόγους «ζωτικού εθνικού συμφέροντος» και η ψήφος των οντοτήτων επηρεάζουν επίσης την αποτελεσματική λειτουργία των κοινοβουλίων, με κίνδυνο να καθυστερεί η θέσπιση της νομοθεσίας. Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Δημοκρατία μέσω της Νομοθεσίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (Επιτροπή της Βενετίας) υπέβαλαν συστάσεις για τη βελτίωση του εκλογικού πλαισίου και τη διασφάλιση ότι οι εκλογές διεξάγονται σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, συμπεριλαμβανομένης της διαφάνειας της χρηματοδότησης των

πολιτικών κομμάτων. Όσον αφορά τις τοπικές εκλογές, λόγω της έλλειψης νομικού πλαισίου, οι πολίτες του Μόσταρ δεν μπόρεσαν να εκλέξουν δημοτικό συμβούλιο από το 2008.

Οι νομοθετικές συνελεύσεις σε επίπεδο κράτους και οντότητας έχουν την τάση να χρησιμοποιούν επείγουσες διαδικασίες για τη θέσπιση νομοθεσίας σχετικά με το κεκτημένο, επηρεάζοντας δυσμενώς την ποιότητα της νομοθετικής εναρμόνισης. Συχνά η προτεινόμενη νομοθεσία δεν αποτελεί αντικείμενο διεξοδικών εκτιμήσεων αντικτύπου και πρέπει να ενισχυθεί η νομοθετική εποπτεία των εκτελεστικών εξουσιών, καθώς και η παρακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας. Η συνεργασία μεταξύ των νομοθετικών συνελεύσεων καθώς και οι ικανότητές τους να αξιολογούν τη νομοθεσία σε σχέση με το κεκτημένο της ΕΕ είναι ανεπαρκείς και θα πρέπει επίσης να ενισχυθούν σημαντικά, εάν χρειαστεί με τη συγκέντρωση πόρων σε εθνική κλίμακα.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει πολύπλοκο σύστημα **εκτελεστικής εξουσίας**, το οποίο σε γενικές γραμμές λειτουργεί. Λόγω της πολυπλοκότητας των θεσμικών οργάνων της, υπάρχουν σοβαρά ζητήματα που σχετίζονται με τον συντονισμό και την εναρμόνιση των πολιτικών κατευθύνσεων της χώρας, ιδίως όσον αφορά την εναρμόνιση και την εφαρμογή της νομοθεσίας που απορρέει από το κεκτημένο της ΕΕ. Δεδομένου ότι σε όλη τη χώρα υπάρχουν 14 εκτελεστικές εξουσίες που ασκούν αρμοδιότητες σχετικές με την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ, απαιτούνται είτε σημαντικές προσπάθειες και σημαντική ενίσχυση των ικανοτήτων της χώρας σε όλα τα επίπεδα είτε κάποια συγκέντρωση πόρων και ικανοτήτων ώστε να μπορέσει η Βοσνία-Ερζεγοβίνη να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ. Αυτό ισχύει ιδίως σε επίπεδο καντονίων, όπου οι ικανότητες για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προσχώρησης στην ΕΕ είναι ανεπαρκείς. Οι κυβερνήσεις έχουν λάβει ορισμένα μέτρα για να εξασφαλίσουν τον συντονισμό σε θέματα ένταξης στην ΕΕ, μεταξύ άλλων με τη θέσπιση συντονιστικού μηχανισμού για ενωσιακά θέματα, ο οποίος δεν έχει ακόμη καταστεί πλήρως λειτουργικός. Οι ικανότητες των κυβερνήσεων όσον αφορά τον σχεδιασμό και τον συντονισμό της πολιτικής σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης εξακολουθούν να είναι ανεπαρκείς.

Πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για να εξασφαλιστεί η εναρμόνιση της νομοθεσίας με τις αρχές της **μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης (ΜΔΔ)**, καθώς και η αποτελεσματική εφαρμογή της. Οι αρχές σε όλα τα επίπεδα πρέπει να εξασφαλίσουν την πολιτική στήριξη της συντονιστικής διάρθρωσης για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και να διαθέσουν επαρκείς χρηματοδοτικούς πόρους για την προώθηση της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης. Για να εξασφαλιστεί μια επαγγελματική δημόσια διοίκηση, θα πρέπει να υπάρξει εναρμόνιση της νομοθεσίας με τις αρχές της αξιοκρατίας στις προσλήψεις, τις προαγωγές και τις απολύσεις· η πρακτική εφαρμογή της δεν θα πρέπει να επηρεάζεται από πολιτικές παρεμβάσεις. Το κανονιστικό πλαίσιο και η μεθοδολογία για την ανάπτυξη της κεντρικής και τομεακής πολιτικής, την παρακολούθηση και την κατάρτιση του προϋπολογισμού σε όλα τα επίπεδα δεν είναι εναρμονισμένα· αυτό είναι απαραίτητο για να εξασφαλιστεί μια αποτελεσματική εθνική προσέγγιση όσον αφορά τη χάραξη πολιτικής. Η νομοθεσία και οι διαδικασίες δεν είναι εναρμονισμένες και τα συστήματα ηλεκτρονικής υπογραφής σε όλη τη χώρα δεν είναι ακόμη διαλειτουργικά, γεγονός που είναι απαραίτητο για την αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών.

Με την πάροδο του χρόνου πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της **δικαιοσύνης**, συγκεκριμένα, με τη σύσταση του Δικαστηρίου της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και ενός ενιαίου φορέα αυτορρύθμισης του δικαστικού σώματος, του Ανώτατου Δικαστικού και Εισαγγελικού Συμβουλίου (HJPC). Το δικαστικό σύστημα αποτελείται από τέσσερα συστήματα, καθένα από τα οποία έχει τη δική του δικαιοδοσία και εσωτερικές θεσμικές

δομές. Το συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο δεν είναι πλήρες και δεν εγγυάται επαρκώς την ανεξαρτησία, την αυτονομία, τη λογοδοσία και την αποτελεσματικότητα της δικαστικής εξουσίας. Για να ενισχυθούν οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και η αυτονομία των διωκτικών μηχανισμών, μεταξύ άλλων από όλες τις μορφές πολιτικοποίησης και πιέσεων, το Ανώτατο Δικαστικό και Εισαγγελικό Συμβούλιο (HJPC) και το εθνικό δικαστικό σύστημα θα πρέπει να διαθέτουν σαφές συνταγματικό καθεστώς.

Ο Νόμος για το Ανώτατο Δικαστικό και Εισαγγελικό Συμβούλιο (HJPC) θα πρέπει να αναθεωρηθεί προκειμένου να ρυθμίζει καλύτερα τον διορισμό, την αξιολόγηση και τις πειθαρχικές διαδικασίες των μελών του δικαστικού σώματος, και να παρέχει τα κατάλληλα ένδικα μέσα κατά των τελικών αποφάσεων του Ανώτατου Δικαστικού και Εισαγγελικού Συμβουλίου. Θα πρέπει να θεσπιστεί νόμος για τα δικαστήρια της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης με στόχο την πρόληψη των συγκρούσεων δικαιοδοσίας και την εξασφάλιση της απαιτούμενης ασφάλειας δικαίου σε ποινικές υποθέσεις.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν διαθέτει ανώτατο κρατικό δικαστήριο. Η συνοχή της νομολογίας σε όλες τις έννομες τάξεις της χώρας προωθείται από τα συμβούλια εκούσιας εναρμόνισης μεταξύ των ανώτατων δικαστικών αρχών. Τέλος, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να συστήσει δικαστικό όργανο που θα διασφαλίζει τη συνεκτική ερμηνεία του νόμου και την εναρμόνιση της νομολογίας, διασφαλίζοντας παράλληλα πλήρως την αρχή της ανεξαρτησίας όλων των δικαστών.

Η καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος παρεμποδίζεται εξαιτίας της έλλειψης εναρμόνισης της νομοθεσίας σε εθνικό επίπεδο και της ανεπαρκούς θεσμικής συνεργασίας και συντονισμού. Η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη και όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης εμφανίζουν στοιχεία άσκησης πολιτικής πίεσης που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινή ζωή των πολιτών, ιδίως στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και των δημόσιων συμβάσεων. Το πολιτικό, θεσμικό και νομικό πλαίσιο για την πρόληψη της διαφθοράς είναι κατακερματισμένο και παρουσιάζει σημαντικά κενά. Οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου είναι κατακερματισμένες και ευάλωτες σε αδικαιολόγητες πολιτικές παρεμβάσεις. Οι εισαγγελείς δεν είναι αρκούντως προορατικοί. Οι χρηματοοικονομικές έρευνες και οι κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων είναι εν πολλοίς αναποτελεσματικές. Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες πρέπει να ενταθεί. Οι τελεσίδικες καταδικαστικές αποφάσεις σε υποθέσεις διαφθοράς υψηλού επιπέδου είναι πολύ σπάνιες και οι κυρώσεις δεν είναι αρκετά αποτρεπτικές. Πρέπει να ενισχυθούν οι πολιτικές και τα μέτρα για την πρόληψη του βίαιου εξτρεμισμού και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ο συντονισμός των μέτρων σχετικά με τη μετανάστευση μεταξύ των αρμόδιων φορέων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης είναι ανεπαρκής. Τα άτομα που αναζητούν διεθνή προστασία δεν μπορούν να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει ειδικότερα να θεσπίσει και να εφαρμόσει νομοθεσία για τη σύγκρουση συμφερόντων και την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, να διασφαλίσει την αποτελεσματική λειτουργία και τον συντονισμό των φορέων καταπολέμησης της διαφθοράς, να εναρμονίσει τη νομοθεσία και να ενισχύσει τις ικανότητες στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων, να διασφαλίσει την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των οργάνων επιβολής του νόμου και των εισαγγελιών, να επιδείξει πρόοδο στην καταγραφή ιστορικού επιδόσεων όσον αφορά τη διεξαγωγή προληπτικών ερευνών, τις επιβεβαιωμένες απαγγελίες κατηγορίας, τις διώξεις και τις τελεσίδικες καταδικαστικές αποφάσεις κατά του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, μεταξύ άλλων και σε υψηλό επίπεδο, καθώς και να

αποπολιτικοποιήσει και να αναδιαρθρώσει τις δημόσιες επιχειρήσεις και να διασφαλίσει τη διαφάνεια των διαδικασιών ιδιωτικοποίησης.

Η νομοθεσία και οι θεσμοί σχετικά με τα **θεμελιώδη δικαιώματα** έχουν σε μεγάλο βαθμό θεσπιστεί· θα πρέπει να εφαρμοστούν πλήρως και να βελτιωθούν σημαντικά, μεταξύ άλλων μέσω της εναρμόνισης της νομοθεσίας εντός της χώρας και της ευθυγράμμισής της με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, της ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας και της παροχής επαρκών πόρων για την αποτελεσματική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεν υπάρχουν εθνικές στρατηγικές για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Η ισότητα όλων των πολιτών δεν είναι εξασφαλισμένη. Οι νόμοι κατά των διακρίσεων και για την ισότητα των φύλων, καθώς και για την έμφυλη βία, έχουν θεσπιστεί αλλά δεν εφαρμόζονται επαρκώς. Το Σύνταγμα της οντότητας της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης περιλαμβάνει διάταξη σχετικά με τη θανατική ποινή, κατά παράβαση των ευρωπαϊκών προτύπων, ενώ η χώρα δεν έχει ορίσει εθνικό μηχανισμό πρόληψης των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης. Η βία, οι απειλές και η πολιτική πίεση κατά των δημοσιογράφων προκαλούν ανησυχία· η προστασία των δημοσιογράφων και η διερεύνηση και δικαστική δίωξη περιπτώσεων απειλών και επιθέσεων εναντίον τους είναι ανεπαρκείς. Οι δημόσιοι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς υφίστανται πολιτική επιρροή ενώ η οικονομική τους βιωσιμότητα είναι επισφαλής. Δεν έχει ακόμη πλήρως δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι. Οι αρχές πρέπει να αναπτύξουν τακτική συνεργασία και διαβουλεύσεις με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η προστασία και η ένταξη των ευάλωτων ομάδων δεν είναι ακόμη επαρκής, ιδίως για τα άτομα με αναπηρία, τα παιδιά, τα άτομα ΛΟΑΔΜ,⁷ τα μέλη της κοινότητας των Ρομά, τους κρατούμενους, τους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο. Η ποιοτική εκπαίδευση για όλους χωρίς αποκλεισμούς είναι επίσης αναγκαία για να ξεπεραστεί η πρακτική των «δύο σχολείων κάτω από μία στέγη» και να εφαρμοστούν οι σχετικές δικαστικές αποφάσεις.

Το πολιτικό περιβάλλον δεν είναι ακόμη ευνοϊκό για τη **συμφιλίωση** και για να ξεπεραστεί η κληρονομιά του παρελθόντος. Τα πραγματικά στοιχεία σχετικά με τον πόλεμο αμφισβητούνται συχνά από πολιτικούς ηγέτες υψηλού επιπέδου, οι οποίοι δημιουργούν αμφιβολίες σχετικά με την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των διεθνών δικαστηρίων. Όλοι οι φορείς στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να επιδείξουν πνεύμα πλήρους συνεργασίας με τα διεθνή δικαστήρια αναγνωρίζοντας και τηρώντας τις αποφάσεις τους. Ο ρεβιζιονισμός και η άρνηση της γενοκτονίας έρχονται σε αντίθεση με τις πλέον θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες.

Η διεκπεραίωση των υποθέσεων εγκλημάτων πολέμου εξακολουθεί να εκκρεμεί και πρέπει να εγκριθεί αναθεωρημένη εθνική στρατηγική για τα εγκλήματα πολέμου. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να βελτιώσει σημαντικά το σύστημα αποζημίωσης των αμάχων θυμάτων πολέμου. Περίπου 8 000 άτομα εξακολουθούν να αγνοούνται και η χώρα πρέπει να αναλάβει πλήρως την ευθύνη για την εξακρίβωση της τύχης τους. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να παράσχει βιώσιμες λύσεις στέγασης και μέτρα ένταξης για τους 100 000 περίπου πρόσφυγες και εκτοπισθέντες στο εσωτερικό της χώρας μετά τις συγκρούσεις της δεκαετίας του 1990, να ολοκληρώσει τη διαδικασία επιστροφής και να επιτρέψει το κλείσιμο του παραρτήματος VII της ειρηνευτικής συμφωνίας του Ντέιτον. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συμμετέχει στο Περιφερειακό Πρόγραμμα Στέγασης με στόχο να παράσχει βιώσιμες λύσεις στέγασης σε περίπου 74 000 πρόσφυγες και εκτοπισθέντες.

⁷ Λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, διεμφυλικοί και μεσοφυλικοί.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη γενικά συμμορφώνεται με τη **διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης**, συμμετέχοντας ιδίως σε πρωτοβουλίες περιφερειακής συνεργασίας και προσπαθώντας γενικά να διατηρήσει σχέσεις καλής γειτονίας. Οι διμερείς σχέσεις με άλλες χώρες της διεύρυνσης είναι εν γένει καλές. Παράλληλα, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν αναγνωρίζει το Κοσσυφοπέδιο και διατηρεί αυστηρό καθεστώς θεωρήσεων, εκδίδοντας μόνο ατομικές θεωρήσεις βραχείας διάρκειας σε πολίτες του Κοσσυφοπεδίου που έχουν πρόσκληση από ξένη διπλωματική αποστολή ή διεθνή οργανισμό διαπιστευμένο στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη ή για ανθρωπιστικούς λόγους. Εκκρεμεί τροποποίηση για την ομαλοποίηση της διαδικασίας θεωρήσεων για όλους τους πολίτες του Κοσσυφοπεδίου. Επιπλέον, η χώρα διατηρεί διμερή συμφωνία ασυλίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, βάσει της οποίας οι πολίτες των ΗΠΑ εξαιρούνται από τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Με τον τρόπο αυτό, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν συμμορφώνεται με τις κοινές θέσεις της ΕΕ σχετικά με την ακεραιότητα του Καταστατικού της Ρώμης και με την κατευθυντήρια αρχή της ΕΕ σχετικά με τις διμερείς συμφωνίες περί ασυλίας. Η χώρα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τη θέση της ΕΕ.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Η παρούσα αξιολόγηση πραγματοποιείται με βάση τα κριτήρια της Κοπεγχάγης σχετικά με την ύπαρξη **λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς**, καθώς και την ικανότητα αντιμετώπισης των **ανταγωνιστικών πιέσεων** και των δυνάμεων της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά τη δημιουργία λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς και την ανάπτυξη ανταγωνιστικότητας εντός της κοινής αγοράς.

Η οικονομική διακυβέρνηση παρεμποδίζεται από υψηλό βαθμό πολιτικοποίησης και έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των βασικών ενδιαφερόμενων μερών. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε συχνά πολιτικά αδιέξοδα και χρονοβόρες καθυστερήσεις στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Εν προκειμένω, θα πρέπει να ενισχυθεί ο συντονιστικός ρόλος υψηλού επιπέδου του Δημοσιονομικού Συμβουλίου. Επιπλέον, η οικονομική διακυβέρνηση δίδει προτεραιότητα στη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης, η οποία επιβραδύνει περαιτέρω τη διαμόρφωση και την υλοποίηση των καθυστερημένων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ως εκ τούτου, ο ρόλος του κράτους εξακολουθεί να είναι δυσανάλογος, δεδομένου ότι απορροφά σημαντικούς πόρους για να χρηματοδοτεί τη γενναιόδωρη απασχόληση στον δημόσιο τομέα, τις αναποτελεσματικές δημόσιες επιχειρήσεις και ένα αναποτελεσματικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Τα συχνά πολιτικά αδιέξοδα και η συνεπαγόμενη χαμηλή προβλεψιμότητα για τους επενδυτές έχουν αρνητικό αντίκτυπο στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Αυτό παρακωλύεται περαιτέρω από την έλλειψη κράτους δικαίου, τη σημαντική γραφειοκρατία, τη διαφθορά και τις χρονοβόρες και περίπλοκες διοικητικές διαδικασίες, εν μέρει εξαιτίας του μεγάλου κατακερματισμού της εσωτερικής αγοράς της χώρας. Λόγω του δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των αδυναμιών του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, η διαρθρωτική ανεργία είναι ανησυχητικά υψηλή, ιδίως μεταξύ των νέων και των ευάλωτων ομάδων. Επιπλέον, το ποσοστό της άτυπης οικονομίας παραμένει σημαντικό, δημιουργώντας αθέμιτο ανταγωνισμό και οδηγώντας σε μεγαλύτερη από την απαιτούμενη φορολογική επιβάρυνση.

* Η εν λόγω ονομασία χρησιμοποιείται με επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και είναι σύμφωνη με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

Η ποιότητα της εκπαίδευσης είναι ανεπαρκής. Οι δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη είναι χαμηλές. Η ποιότητα του φυσικού κεφαλαίου της χώρας πάσχει από χρόνια έλλειψη επενδύσεων και αναποτελεσματική εφαρμογή. Οι υποδομές μεταφορών και ενέργειας δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς. Ο ρυθμός διαρθρωτικής προσαρμογής είναι αργός, αντικατοπτρίζοντας εν μέρει τις δυσκολίες και την πολυπλοκότητα της σύστασης και διατήρησης νέων επιχειρήσεων σε μια ιδιαίτερα κατακερματισμένη και πολιτικοποιημένη οικονομία, αν και υπήρξε κάποια πρόσφατη διαφοροποίηση στην περιφερειακή εμπορική διάρθρωση της χώρας.

Το «πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων» των κοινωνικοοικονομικών μέτρων, οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δημόσιας διοίκησης και του κράτους δικαίου που εφάρμοσε η Βοσνία-Ερζεγοβίνη το 2015 συνέβαλαν, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία πιο ευέλικτης αγοράς εργασίας και στην καλύτερη εναρμόνιση των κανονιστικών ρυθμίσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα με τα διεθνή πρότυπα. Χάρη στη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη και την αποδοτική είσπραξη των φόρων, τα δημόσια οικονομικά της χώρας είναι σε μεγάλο βαθμό ισοσκελισμένα, γεγονός που θα μπορούσε να προσφέρει μεγάλη ευκαιρία για επενδύσεις στις παραμελημένες επί σειρά ετών υποδομές της χώρας, ή να συμβάλει στη μείωση της υψηλής φορολόγησης της εργασίας για τη στήριξη νέων θέσεων εργασίας. Από το 2015 η οικονομία αυξάνεται κατά 3 %, ποσοστό που με μια υποστηρικτική οικονομική πολιτική θα μπορούσε να φθάσει το 4 % κατά τα επόμενα έτη. Ωστόσο, η οικονομική ανάπτυξη της χώρας υπολείπεται των δυνατοτήτων και ο αντίκτυπος των μακροοικονομικών βελτιώσεων δεν έχει γίνει ακόμη αισθητός από την πλειονότητα του πληθυσμού. Η μετανάστευση των νέων και του ενεργού πληθυσμού αποτελεί ένα από τα πιο πιεστικά προβλήματα.

Οι κατευθύνσεις πολιτικής που συμφωνήθηκαν από κοινού στο πλαίσιο της διαδικασίας του προγράμματος οικονομικής μεταρρύθμισης αποσκοπούν στην ενίσχυση της μακροοικονομικής δημοσιονομικής σταθερότητας και στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών εμποδίων για την ανάπτυξη. Ωστόσο, κυρίως λόγω της ανεπαρκούς συνεργασίας μεταξύ βασικών υπουργείων και φορέων διαφόρων επιπέδων εντός της χώρας, η ποιότητα του προγράμματος που ανέπτυξε η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι χαμηλή ενώ η εφαρμογή των κοινών κατευθύνσεων πολιτικής, που αποτελούν κεντρικό σημείο της διαδικασίας, είναι πολύ περιορισμένη. Μετά τη λήξη του «προγράμματος μεταρρυθμίσεων» για την περίοδο 2015-2018, οι κυβερνήσεις της χώρας σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης πρέπει να συμφωνήσουν και να εφαρμόσουν νέα σειρά κοινωνικοοικονομικών μεταρρυθμίσεων, πλήρως ευθυγραμμισμένων με τις πολιτικές κατευθύνσεις που καθορίστηκαν στα κοινά συμπεράσματα του οικονομικού και δημοσιονομικού διαλόγου που βασίζεται στο πρόγραμμα οικονομικής μεταρρύθμισης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

3. ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ

Η ικανότητα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης να αναλάβει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσχώρηση αξιολογήθηκε με βάση τους ακόλουθους δείκτες:

- τις υποχρεώσεις που ορίζονται στη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης·
- το επίπεδο προόδου όσον αφορά τη θέσπιση, την εφαρμογή και την επιβολή του κεκτημένου της ΕΕ.

Συνολικά, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει καταρτίσει ένα αρχικό ιστορικό όσον αφορά τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Παράλληλα, η χώρα δεν έχει εκπληρώσει ορισμένες από τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τη

Συμφωνία και πρέπει να το πράξει κατά προτεραιότητα. Σε αυτές περιλαμβάνεται η εύρυθμη λειτουργία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν διαθέτει εθνικό πρόγραμμα για την υιοθέτηση του κεκτημένου της ΕΕ. Το πρόγραμμα αποτελεί νομική υποχρέωση στο πλαίσιο της ΣΣΣ και έχει ουσιώδη σημασία για τον σχεδιασμό και τον εξορθολογισμό της διαδικασίας προσέγγισης των νομοθεσιών της ΕΕ στο σύνολο της χώρας. Η διοικητική ικανότητα είναι αδύναμη και δεν διαθέτει αποτελεσματικές συντονιστικές δομές για τη διαχείριση των 14 κυβερνήσεων της χώρας. Κατά συνέπεια, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την εφαρμογή και την επιβολή της νομοθεσίας για την υλοποίηση των στόχων ένταξης στην ΕΕ. Απαιτούνται σημαντικές και επίμονες προσπάθειες ώστε η χώρα να είναι σε θέση να αναλάβει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ.

Ορισμένοι διοικητικοί φορείς επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ, όπως το Συμβούλιο Ανταγωνισμού και το Συμβούλιο Κρατικών Ενισχύσεων, λειτουργούν με διαδικασίες λήψης αποφάσεων που επηρεάζονται από εθνοτικά κριτήρια, σύμφωνα με τις οποίες μια απόφαση είναι έγκυρη όταν υποστηρίζεται από τουλάχιστον έναν εκπρόσωπο των λαών που απαρτίζουν τη χώρα. Αυτό δεν είναι συμβατό ούτε με τη ΣΣΣ ούτε με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ.

Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και σημαντικές προσπάθειες στους τομείς στους οποίους η Βοσνία-Ερζεγοβίνη βρίσκεται σε **πρώιμο στάδιο** προετοιμασίας:

- Ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών
- Δικαίωμα εγκατάστασης και ελεύθερη παροχή υπηρεσιών
- Κοινωνία της πληροφορίας και μέσα επικοινωνίας
- Γεωργία και αγροτική ανάπτυξη
- Αλιεία
- Πολιτική μεταφορών
- Ενέργεια
- Οικονομική και νομισματική πολιτική
- Στατιστική
- Κοινωνική πολιτική και απασχόληση
- Επιχειρήσεις και βιομηχανική πολιτική
- Περιφερειακή πολιτική και συντονισμός των διαρθρωτικών μέσων
- Εκπαίδευση και πολιτισμός
- Προστασία του καταναλωτή και της υγείας
- Οικονομικός έλεγχος

Χρειάζονται επίσης σημαντικές προσπάθειες στους τομείς στους οποίους η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει **σχετικό επίπεδο προετοιμασίας**:

- Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων
- Δημόσιες συμβάσεις
- Εταιρικό δίκαιο
- Πολιτική ανταγωνισμού
- Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες
- Ασφάλεια τροφίμων, κτηνιατρική και φυτοϋγειονομική πολιτική
- Φορολογία
- Διευρωπαϊκά δίκτυα
- Δικαστικό σύστημα και θεμελιώδη δικαιώματα
- Δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια

- Επιστήμη και έρευνα
- Περιβάλλον και κλιματική αλλαγή
- Τελωνειακή ένωση
- Εξωτερικές σχέσεις
- Εξωτερική πολιτική, πολιτική ασφάλειας και άμυνας
- Χρηματοπιστωτικές και δημοσιονομικές διατάξεις

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειες στους τομείς στους οποίους η χώρα είναι **μετρίως προετοιμασμένη**:

- Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων
- Νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν διαθέτει τομείς πολιτικής στους οποίους η χώρα να είναι **καλά προετοιμασμένη** ή να έχει σημειώσει **ικανοποιητική πρόοδο** όσον αφορά την ικανότητά της να αναλάβει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ.

Συνολικά, χρειάζονται σημαντικές προσαρμογές του νομικού και θεσμικού πλαισίου, καθώς και της διοικητικής ικανότητας και της ικανότητας υλοποίησης σε όλους τους τομείς πολιτικής, με στόχο την εναρμόνιση της νομοθεσίας με το κεκτημένο της ΕΕ και την αποτελεσματική εφαρμογή του.

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν πληροί ακόμη επαρκώς τα κριτήρια όσον αφορά τη σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων, τα οποία καθορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993. Στο πλαίσιο αυτό, η χώρα πρέπει να καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για να πληροί επαρκώς τα εν λόγω κριτήρια, ενισχύοντας τα θεσμικά της όργανα προκειμένου να διασφαλίζονται η δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο σεβασμός και η προστασία των μειονοτήτων. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να εναρμονίσει το συνταγματικό της πλαίσιο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και να διασφαλίσει τη λειτουργικότητα των θεσμικών οργάνων της ώστε να είναι σε θέση να αναλάβει τις υποχρεώσεις της ΕΕ. Ενώ μια αποκεντρωμένη κρατική δομή είναι συμβατή με την προσχώρηση στην ΕΕ, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα πρέπει να μεταρρυθμίσει τα θεσμικά της όργανα ώστε να είναι σε θέση να συμμετέχει αποτελεσματικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ και να εφαρμόσει και να επιβάλει πλήρως το κεκτημένο.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να βελτιώσει το εκλογικό της πλαίσιο και τη λειτουργία της δικαστικής εξουσίας. Θα πρέπει επίσης να ενισχύσει την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της τρομοκρατίας, καθώς και να διασφαλίσει την αποτελεσματική λειτουργία της διαχείρισης των συνόρων, των συστημάτων μετανάστευσης και ασύλου. Πρέπει να ενισχύσει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των πολιτών, μεταξύ άλλων διασφαλίζοντας ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την κοινωνία των πολιτών και τη συμφιλίωση, καθώς και την προστασία και ένταξη των ευάλωτων ομάδων. Πρέπει επίσης να ολοκληρώσει τα βασικά στάδια της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης.

Όσον αφορά τα οικονομικά κριτήρια, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει επιτύχει έναν ορισμένο βαθμό μακροοικονομικής σταθερότητας. Ωστόσο, για να καταστεί μια λειτουργική οικονομία της αγοράς, που αποτελεί ένα από τα κριτήρια που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της

Κοπεγχάγης του 1993, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην επιτάχυνση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καθώς και στην αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια του δημόσιου τομέα, ιδίως των δημόσιων επιχειρήσεων. Η χώρα θα πρέπει να αντιμετωπίσει τα εμπόδια στην ομαλή λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς, όπως το αδύναμο κράτος δικαίου, η σημαντική γραφειοκρατία, η διαφθορά, οι χρονοβόρες και υπερβολικά περίπλοκες διοικητικές διαδικασίες και ο μεγάλος κατακερματισμός της εσωτερικής αγοράς της χώρας. Για να μπορέσει να αντιμετωπίσει μεσοπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στη χαμηλή ποιότητα της εκπαίδευσης και στον ανεπαρκή προσανατολισμό της προς τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, στην ποιότητα του φυσικού κεφαλαίου, όπως η ανεπαρκής ανάπτυξη των υποδομών μεταφορών και ενέργειας και η αργή προσαρμογή της οικονομικής δομής της χώρας.

Οι επιδόσεις της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης όσον αφορά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της που απορρέουν από τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης πρέπει να βελτιωθούν, ιδίως όσον αφορά τη θέσπιση της κοινοβουλευτικής διάστασης της Συμφωνίας και την έγκριση ενός εθνικού σχεδίου για την υιοθέτηση του κεκτημένου της ΕΕ.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη βρίσκεται γενικά σε πρώιμο στάδιο όσον αφορά την ετοιμότητά της να αναλάβει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ και πρέπει να επιταχύνει σημαντικά τη διαδικασία εναρμόνισης με το κεκτημένο της ΕΕ και να εφαρμόσει και να επιβάλει τη σχετική νομοθεσία. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στους τομείς της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, του δικαιώματος εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, της κοινωνίας της πληροφορίας και των μέσων μαζικής επικοινωνίας, της γεωργίας και της αγροτικής ανάπτυξης, της αλιείας, της πολιτικής μεταφορών, της ενέργειας, της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, των στατιστικών, της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης, των επιχειρήσεων και της βιομηχανικής πολιτικής, της περιφερειακής πολιτικής και του συντονισμού των διαρθρωτικών μέσων, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, της προστασίας των καταναλωτών και της υγείας, καθώς και του δημοσιονομικού ελέγχου.

Η προσχώρηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αναμένεται να έχει περιορισμένο συνολικό αντίκτυπο στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν θα επηρεάσει την ικανότητα της Ένωσης να διατηρήσει και να εμβαθύνει την δική της ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, τα ζητήματα λειτουργικότητας που εντοπίζονται στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ιδίως σε σχέση με την εσωτερική διαδικασία λήψης αποφάσεων, καθώς και η αβεβαιότητα και οι αλληλοεπικαλύψεις μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης της χώρας σε μια σειρά αρμοδιοτήτων, θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε επίπεδο ΕΕ, ιδίως για ζητήματα που απαιτούν ομοφωνία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα πρέπει να εφαρμόσει μια διαδικασία για την αντιμετώπιση ζητημάτων λειτουργικότητας, προκειμένου να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις προσχώρησης στην ΕΕ και να αναλάβει τις σχετικές υποχρεώσεις της.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να αρχίσουν με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη μόλις η χώρα επιτύχει τον αναγκαίο βαθμό συμμόρφωσης με τα κριτήρια προσχώρησης και ιδίως με τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης τα οποία απαιτούν σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται ιδίως τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα πρέπει να βελτιώσει ριζικά το νομοθετικό και θεσμικό της πλαίσιο ώστε να εξασφαλίσει ότι πληροί τις ακόλουθες βασικές προτεραιότητες:

Δημοκρατία / Λειτουργικότητα

1. Να διασφαλίσει τη διεξαγωγή των εκλογών σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, εφαρμόζοντας τις συστάσεις του ΟΑΣΕ/ODIHR και τις σχετικές συστάσεις της επιτροπής της Βενετίας, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων, καθώς και με τη διεξαγωγή δημοτικών εκλογών στο Μόσταρ.
2. Να εξασφαλίσει ένα ιστορικό επιδόσεων όσον αφορά τη λειτουργία σε όλα τα επίπεδα του συντονιστικού μηχανισμού για θέματα της ΕΕ, μεταξύ άλλων με την ανάπτυξη και τη θέσπιση εθνικού προγράμματος για την υιοθέτηση του κεκτημένου της ΕΕ.
3. Να διασφαλίσει την εύρυθμη λειτουργία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.
4. Να βελτιώσει ουσιαστικά το θεσμικό πλαίσιο, μεταξύ άλλων και σε συνταγματικό επίπεδο, με σκοπό:
 - α) τη διασφάλιση της ασφάλειας δικαίου όσον αφορά την κατανομή των αρμοδιοτήτων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης·
 - β) την εισαγωγή ρήτρας υποκατάστασης που θα επιτρέπει στο κράτος, κατά την προσχώρηση, να ασκεί προσωρινά τις αρμοδιότητες άλλων επιπέδων διακυβέρνησης για την πρόληψη και την αντιμετώπιση παραβιάσεων του δικαίου της ΕΕ·
 - γ) την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας, συμπεριλαμβανομένου του οργάνου αυτοδιοίκησης (HJPC)·
 - δ) τη μεταρρύθμιση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης του ζητήματος των διεθνών δικαστών, και τη διασφάλιση της επιβολής των αποφάσεών του·
 - ε) την εγγύηση της ασφάλειας δικαίου, μεταξύ άλλων με τη σύσταση δικαστικού οργάνου επιφορτισμένου με την εξασφάλιση της συνεπούς ερμηνείας του νόμου σε ολόκληρη τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη·
 - στ) τη διασφάλιση της ισότητας και της εξάλειψης των διακρίσεων εις βάρος πολιτών, ιδίως με την εξέταση της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) στην υπόθεση *Sejdić-Finci*·
 - ζ) τη διασφάλιση ότι όλοι οι διοικητικοί φορείς στους οποίους ανατίθεται η εφαρμογή του κεκτημένου βασίζονται μόνο στον επαγγελματισμό και την εξάλειψη των δικαιωμάτων αρνησικυρίας κατά τη λήψη των αποφάσεών τους, σύμφωνα με το κεκτημένο.
5. Να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση ευνοϊκού περιβάλλοντος για τη συμφιλίωση, ώστε να ξεπεραστούν τα προβλήματα που κληροδότησε ο πόλεμος.

Κράτος δικαίου

6. Να βελτιώσει τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος με τη θέσπιση νέας νομοθεσίας για το Ανώτατο Δικαστικό και Εισαγγελικό Συμβούλιο, καθώς και τη λειτουργία των Δικαστηρίων της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.
7. Να ενισχύσει την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της τρομοκρατίας, ιδίως με:

- α) τη θέσπιση και εφαρμογή νομοθεσίας για τη σύγκρουση συμφερόντων και την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος·
 - β) τη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας και του συντονισμού των οργάνων καταπολέμησης της διαφθοράς·
 - γ) την εναρμόνιση της νομοθεσίας και την ενίσχυση των ικανοτήτων στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων·
 - δ) την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των οργάνων επιβολής του νόμου και των εισαγγελιών·
 - ε) την επίτευξη προόδου προς την κατεύθυνση της κατάρτισης ιστορικού επιδόσεων όσον αφορά τις προληπτικές έρευνες, τις επιβεβαιωμένες απαγγελίες κατηγορίας, τις διώξεις και τις τελεσίδικες καταδικαστικές αποφάσεις κατά του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, μεταξύ άλλων και σε υψηλό επίπεδο·
 - στ) την αποπολιτικοποίηση και την αναδιάρθρωση των δημόσιων επιχειρήσεων, και τη διασφάλιση της διαφάνειας των διαδικασιών ιδιωτικοποίησης.
8. Να εξασφαλίσει αποτελεσματικό συντονισμό, σε όλα τα επίπεδα, της διαχείρισης των συνόρων και της ικανότητας διαχείρισης της μετανάστευσης, καθώς και να διασφαλίσει τη λειτουργία του συστήματος ασύλου.

Θεμελιώδη δικαιώματα

9. Να ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων όλων των πολιτών, ιδίως με τη διασφάλιση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την ισότητα των φύλων.
10. Να διασφαλίσει το δικαίωμα στη ζωή και την απαγόρευση των βασανιστηρίων, ιδίως δε α) να καταργήσει την αναφορά στη θανατική ποινή στο Σύνταγμα της οντότητας της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και β) να ορίσει εθνικό προληπτικό μηχανισμό κατά των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης.
11. Να διασφαλίσει ευνοϊκό περιβάλλον για την κοινωνία των πολιτών, ιδίως με την τήρηση των ευρωπαϊκών προτύπων σχετικά με την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και την ελευθερία του συνέρχεσθαι.
12. Να εγγυηθεί την ελευθερία της έκφρασης και των μέσων μαζικής επικοινωνίας και την προστασία των δημοσιογράφων, ιδίως με α) τη διασφάλιση της κατάλληλης δικαστικής παρακολούθησης των περιπτώσεων απειλών και βίας κατά δημοσιογράφων και εργαζομένων στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, και β) τη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού συστήματος.
13. Να βελτιώσει την προστασία και την ένταξη των ευάλωτων ομάδων, ιδίως των ατόμων με αναπηρία, των παιδιών, των ΛΟΑΔΜ, των μελών της κοινότητας των Ρομά, των κρατουμένων, των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, καθώς και των εκτοπισμένων ατόμων και των προσφύγων σύμφωνα με τον στόχο του κλεισίματος του παραρτήματος VII της ειρηνευτικής συμφωνίας του Ντέιτον.

Μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης

14. Να ολοκληρώσει τα βασικά στάδια της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης με στόχο τη βελτίωση της συνολικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης,

εξασφαλίζοντας μια επαγγελματική και αποπολιτικοποιημένη δημόσια διοίκηση και μια συντονισμένη εθνική προσέγγιση όσον αφορά τη χάραξη πολιτικής.

Η Επιτροπή ενθαρρύνει τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, να συμφωνήσει και να εφαρμόσει μέτρα κοινωνικοοικονομικής μεταρρύθμισης, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις πολιτικής του προγράμματος οικονομικής μεταρρύθμισης (ΠΟΜ).

Η Επιτροπή ενθαρρύνει επίσης τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη να συνεχίσει να επιδιώκει την περιφερειακή συνεργασία και να ενισχύσει τις διμερείς σχέσεις με τις γειτονικές χώρες, μεταξύ άλλων με τη σύναψη συνοριακών συμφωνιών και την επιδίωξη διαρκούς συμφιλίωσης στα Δυτικά Βαλκάνια.

Η Επιτροπή συνιστά στο Συμβούλιο να συζητήσει την παρούσα γνώμη και τη συνέχεια που δόθηκε στις ανωτέρω βασικές προτεραιότητες μετά τον σχηματισμό κυβερνήσεων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Η Επιτροπή θα παρακολουθεί την πρόοδο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης εντός του θεσμικού πλαισίου της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και θα εξακολουθήσει να στηρίζει οικονομικά τη χώρα στο πλαίσιο του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας.

Η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση σχετικά με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για τη διεύρυνση του 2020, στην οποία θα επανεξεταστεί η εφαρμογή των ανωτέρω βασικών προτεραιοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη τα επόμενα βήματα της χώρας στην πορεία της προς την ΕΕ.